

KONSULTASJONER MELLOM STATEN OG KOMMUNESEKTOREN**MATERIALE FRA
2. KONSULTASJONSMØTE 22.04.2005**

1. Konsultasjonsmøtet.....	2
2. Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.....	3
2.1 Utdrag av TBUs rapport av 14. april.....	3
3. Kommunesektorens oppgaver og tjenesteproduksjon.....	7
3.1 Helse- og omsorgsdepartementet.....	7
3.2 Utdannings- og forskningsdepartementet.....	10
3.3 Kommunal- og regionaldepartementet.....	11
3.4 Finansdepartementet.....	13
4. Orienteringssaker	
4.1 Barne- og familiedepartementet.....	14
4.2 Helse- og omsorgsdepartementet.....	15
4.3 Utdannings- og forskningsdepartementet.....	16
4.4 Arbeids- og sosialdepartementet.....	17
4.5 Kommunal- og regionaldepartementet.....	21
4.6 Justis- og politidepartementet.....	24
4.7 Landbruks- og matdepartementet.....	27
4.8 Moderniseringsdepartementet.....	29
<u>Vedlegg:</u>	
1) Oversikt over løpende saker konsultasjonsåret 2005.....	31

1. Konsultasjonsmøtet

Hovedfokus for møtet er reformer og utbygging av tjenestetilbudet knyttet til framleggingen av kommuneproposisjonen. Reformene er sortert etter ansvarlig fagdepartement, og er omtalt i punkt 3 i materialet. Saker som er av orienterende karakter er omtalt i punkt 4.

Tema for årets første konsultasjonsmøte (som ble avholdt i februar 2005) var en foreløpig drøfting av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, demografi, inntektsmuligheter, effektivisering, sammensetningen av kommunesektorens inntekter og generelle synspunkter på kommuneopplegget i neste års statsbudsjett. I denne forbindelse hadde Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) utarbeidet et notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren. Notatet gav blant annet en kort beskrivelse av den økonomiske situasjonen ved utgangen av 2004. Beskrivelsen bygget på den informasjonen som var tilgjengelig per 18. februar 2005.

De foreløpige KOSTRA-tallene for 2004 som ble lagt fram 15. mars 2005 viste på noen områder andre resultater enn det som var forventet. For å gi et mer oppdatert bilde av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, er et utdrag av TBUs rapport fra 14. april 2005 gjengitt i punkt 2 i materialet.

Den fullstendige rapporten fra TBU er tilgjengelig på internett:
odin.dep.no/krd/norsk/dep/utvalg/p10001713

I henhold til innarbeidet praksis er materialet til møtet administrativt utarbeidet av sekretariatet, og vil ut fra drøftingene i konsultasjonsmøtet bli bearbeidet med henblikk på omforent tekst og nedkorting av materialet.

2. Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren

2.1 Utdrag av TBUs rapport av 14. april

Kommuneøkonomi og tjenesteproduksjon de seneste årene

Utviklingen i kommuneøkonomien

I utvalgets rapport fra desember 2004 ble realveksten i kommunesektorens samlede inntekter fra 2003 til 2004 anslått til om lag 8¼ milliarder kroner, tilsvarende om lag 4¼ prosent. Det var da tatt hensyn til at rammeoverføringene i forbindelse med nysalderingen av budsjettet ble økt med 2,2 milliarder kroner, knyttet til reduserte skatteinntekter. I denne rapporten er realveksten i inntektene i 2004 nedjustert til i underkant av 7 milliarder kroner, tilsvarende omlag 3½ prosent. Nedjusteringen er blant annet knyttet til at regnskapstall for 2004 viser at de statlige øremerkede overføringene til kommunene ble vel 1 milliard kroner lavere enn tidligere lagt til grunn. Dette skyldes først og fremst mindre utbygging av omsorgsboliger, sykehjemsplasser og barnehageplasser enn tidligere regnet med. Videre er anslaget for prisveksten på kommunal tjenesteyting i 2004 oppjustert fra 2,7 prosent i desemberrapporten til 3,1 prosent i denne rapporten. Realveksten i kommunesektorens frie inntekter i 2004 kan nå anslås til knapt 5 milliarder kroner, mot vel 5¼ milliarder kroner i desemberrapporten.

Aktiviteten i kommunesektoren var om lag uendret fra 2003 til 2004. Dette gjenspeiler at bruttoinvesteringene falt med 8 prosent i faste priser samtidig som veksten i både sysselsettingen og kommunesektorens kjøp av varer og tjenester var moderat (utførte timeverk økte med vel 1 prosent, mens produktinnsatsen økte reelt med 1 ¾ prosent).

Høy inntektsvekst og moderat sysselsettingsvekst bidrar til en vesentlig styrking av netto driftsresultat i 2004. For kommunesektoren som helhet økte netto driftsresultat fra 0,6 prosent av inntektene i 2003 til anslagsvis 2,4 prosent i 2004. For kommunene utenom Oslo ble netto driftsresultat 2,2 prosent (mot 0,7 prosent i 2003). Fylkeskommunenes netto driftsresultat i 2004 kan anslås til 4,3 prosent, mot 1,1 prosent i 2003.

Styrket driftsresultat og lavere investeringsnivå bidrar videre til en reduksjon i kommunesektorens underskudd før lånetransaksjoner – fra knapt 16 milliarder kroner i 2003 til rundt 12 milliarder kroner i 2004. Dette innebærer at underskuddet utgjorde 5,4 prosent av sektorens inntekter i fjor.

Kommunesektorens frie inntekter består av skatteinntekter og rammeoverføringer. De siste årene har de frie inntektenes andel av de samlede inntekter blitt redusert. Denne trenden fortsatte i 2004, noe som har sammenheng med kraftig vekst i øremerkede tilskudd knyttet til barnehager og psykiatri, samt at det er etablert et nytt øremerket tilskudd til finansiering av særlig ressurskrevende brukere. Også håndteringen av momskompensasjonsordningen bidrar til at andelen frie inntekter går ned.

Utviklingen i tjenestetilbud

Den demografiske utvikling og nasjonale satsinger bidrar til å legge et betydelig press på tjenesteproduksjonen i kommuner og fylkeskommuner. De siste årene har det blitt

flere barn i grunnskolealder, flere unge med rett til videregående opplæring og flere eldre, selv om befolkningen totalt sett har økt sterkere enn befolkningen i de viktigste målgruppene for kommunale tjenester. Også målsettingen om full barnehagedekning har krevd utbygging av nye plasser.

Barnehagesatsingen har ført til at barnehagedekningen ved utgangen av 2004 kan anslås til 72 prosent mot 69 prosent i 2003. Antall plasser økte med 7 900 i 2004, og 70 prosent av de nye plassene kom i private barnehager. Samtidig økte andelen heltidsplasser med over 4 prosentpoeng, til om lag 65 prosent.

I 2004 økte antall undervisningstimer (årstimer) i grunnskolen både i absolutte tall og målt per elev i forhold til situasjonen i 2003.

Innenfor pleie og omsorgssektoren viser foreløpige tall for 2004 at dekningsgradene og årsverksinnsatsen har gått noe ned. Årsverksnedgangen kan ha sammenheng med lavere sykefravær.

Etter sykehusreformen er videregående opplæring fylkeskommunenes største oppgave, og de siste årene har det vært relativt sterk vekst i antall unge mellom 16 og 18 år. Andelen 16-18 åringer som går i videregående skole har økt i hele perioden 2001-2004. Relativt flere elever fikk 1.valget oppfylt ved inntaket i 2004 enn året før.

Utvalgets situasjonsforståelse

Utviklingen i kommuneøkonomien er siden 1998 kjennetegnet ved svake driftsresultater, et høyt investeringsnivå og betydelige underskudd før lånetransaksjoner. Det er samtidig gjennomført betydelige reformer og satsinger blant annet innenfor grunnskole, eldreomsorg, psykiatri og barnehager.

De svake driftsresultatene har blant annet sammenheng med at inntektsveksten har vært relativt lav de siste årene, særlig i 2002 og 2003. Moderat sysselsettingsvekst har imidlertid bidratt til å begrense svekkelsen av netto driftsresultat som følge av inntektssvikt. Det høye underskuddet før lånetransaksjoner i kommunesektoren har sammenheng med svake driftsresultater og et høyt investeringsnivå.

Utviklingen i 2004 var kjennetegnet ved høy inntektsvekst, moderat sysselsettingsvekst og et lavere investeringsnivå. Dette bidro til en vesentlig styrking av netto driftsresultat og til en klar reduksjon i underskudd før lånetransaksjoner. Netto driftsresultat ble forbedret både i kommunene og fylkeskommune, og for kommunesektoren som helhet anslås netto driftsresultat til 2,4 prosent av inntektene i 2004. Dette utgjør om lag 5 ½ milliarder kroner.

I det vedtatte budsjettopplegget for inneværende år er det lagt opp til en reell vekst i kommunesektorens inntekter på om lag 3,5 milliarder kroner fra 2004 til 2005, tilsvarende vel 1½ prosent i forhold til anslag på inntekter i Revidert nasjonalbudsjett 2004. Veksten i de frie inntektene anslås til 1,8 milliarder kroner, tilsvarende 1 ¼ prosent. Opplegget innebærer en reell inntektsvekst i 2005 på linje med gjennomsnittet for de siste 5 årene. Det bør imidlertid understrekes at skatteanslagene for kommunesektoren er usikre fordi utviklingen i skattegrunnlagene ikke er kjent når anslagene utformes.

Den demografiske utviklingen med flere eldre over 80 år og flere elever i grunnskole og videregående opplæring, trekker isolert sett i retning av økte utgifter i kommunesektoren i tiden framover. Utvalget har på usikkert grunnlag beregnet at merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen utgjør i størrelsesorden 1,4 milliarder kroner i 2005. Av dette gjelder i underkant av 700 millioner kroner fylkeskommunene. Den demografiske utviklingen innebærer at det blir færre barn i barnehagealder, men barnehageutgiftene vil likevel øke på grunn av målsettingen om utbygging til full barnehagedekning. Fram mot 2007 vil utfordringene knyttet til den demografiske utviklingen være størst for fylkeskommunene på grunn av sterk vekst i antall 16-18 åringer.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for mål på økonomisk balanse i kommunesektoren, og har uttrykt bekymring for at netto driftsresultat gjennom flere år har ligget på et lavere nivå enn det som er forenelig med formuesbevaringsprinsippet. Det er derfor positivt at den finansielle situasjonen ble vesentlig styrket i 2004 gjennom at netto driftsresultat lå nært opp mot det nivået som formuesbevaringsprinsippet tilsier. I årene framover blir det viktig å tilpasse aktivitetsveksten til inntekstveksten slik at man unngår en ny svekkelse av den økonomiske balansen i kommunesektoren. Både på sentralt og lokalt nivå bør det legges til rette for effektiviserings- og omstillingstiltak som kan gjøre det lettere å håndtere den demografiske utviklingen og å gjennomføre nasjonale velferdsreformer innenfor de inntektsrammer det legges opp til.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er utvalgets hovedindikator for mål på økonomisk balanse i kommuner og fylkeskommuner. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner sitter igjen med til avsetninger og investeringer.

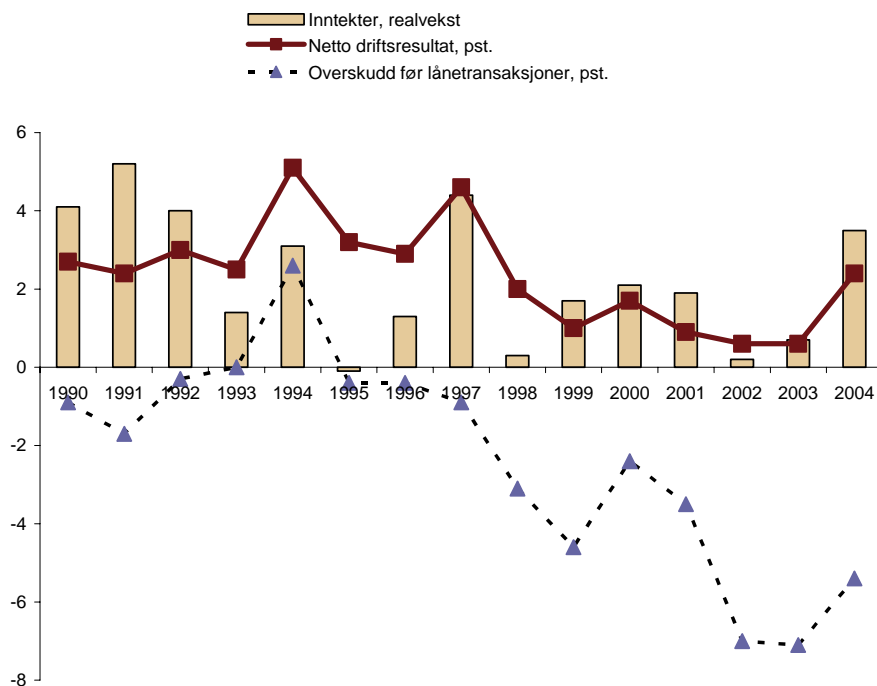
Kommunesektoren har hatt svake netto driftsresultater de senere årene. Mens netto driftsresultat for sektoren gjennomgående utgjorde 3 - 5 prosent av driftsinntektene i årene fra 1990 til 1997 har andelen etter dette vært under 2 prosent.

Regnskapstall fra Statistisk sentralbyrå viser et netto driftsresultat samlet for kommunesektoren i 2003 på 0,6 prosent av driftsinntektene, som er det samme som i 2002. Foreløpige anslag indikerer et netto driftsresultat i kommunesektoren samlet i 2004 på 2,4 prosent av driftsinntektene. For kommunene utenom Oslo ble netto driftsresultat 2,2 prosent (mot 0,7 prosent i 2003), mens fylkeskommunene fikk et netto driftsresultat på 4,3 prosent (mot 1,1 prosent i 2003).

Figur 2.4 viser utviklingen i netto driftsresultat over perioden 1990-2004 sammenliknet med realveksten i kommunesektorens inntekter og utviklingen i overskudd før lånetransaksjoner. Det framgår at netto driftsresultat holdt seg på et forholdsvis høyt nivå fram til 1997, så lenge realveksten i kommunesektorens inntekter var høy. Fra 1997 til 2003 har inntekstveksten gjennomgående vært lavere og netto driftsresultatet har blitt redusert, blant annet som følge av at aktivitetsutviklingen gjennomgående har vært sterkere enn inntekstveksten. I 2004 økte inntektene til kommunesektoren reelt med 3,5 prosent, som er den høyeste

inntektsveksten siden 1997. Høy inntektsvekst og relativt lav vekst i aktiviteten i 2004 bidro til å øke driftsresultatet i forhold til nivået i 2003.

Figur 2.4 Utviklingen i netto driftsresultat (i prosent av driftsinntekter) 1990-2004, sammenliknet med utviklingen i kommunesektorens inntekter (prosent volumendring fra året før) og overskudd før lånetransaksjoner i prosent av inntekter

3. Kommunesektorens oppgaver og tjenesteproduksjon

3.1 Helse- og omsorgsdepartementet

Opptrappingsplanen for psykiatri

Viser til statsrådets redegjørelse i Stortinget 11. april. De kommunale tiltakene er grunnleggende for mennesker med psykiske lidelser. I løpet av opptrappingsperioden har det blitt satt et økt fokus på kommunene. Det er blitt tilført 1600 nye årsverk og det er gitt 3400 boligtilsagn til og med 2004. Boligene vil bli ferdigstilt i løpet 2006, i og med at det tar ca 2 år fra tilsagn til ferdigstilling. Kommunene har til og med 2005 fått tilført øremerkede midler for til sammen 2,6 mrd. kroner av Opptrappingsplanens rammer. I neste års statsbudsjett vil det bli vurdert en endring i tildeling av driftsmidler til kommunene i opptrappingsplanen.

I de årlige statsbudsjetter er det redegjort for enkelte rapporteringsproblemer i kommunesektoren som følger av øremerkede ordninger, fordi tiltakene for en vesentlig del integreres i øvrige kommunale tjenester. Den samlede veksten i antall årsverk står imidlertid i forhold til de økonomiske midler som er lagt inn.

Det er stor variasjon i tilbudet til personer med psykiske lidelser mellom kommunene. Mange kommuner er ikke i stand til å gi den oppfølging som den enkelte bruker har behov for. Dette fører til økt trykk på spesialisthelse-tjenesten som må ta i mot et stort antall akuttinnleggelses og reinnleggelses, som etter alt å dømme kunne vært unngått gjennom god og langsiktig oppfølging fra tjenesteapparatet.

Kommunenes utfordringer er ulike. I løpet av kort tid vil 50 mill. kroner fordeles mellom de fire største byene for at disse skal iverksette tiltak for å løse de særskilte storbyproblemer disse står overfor. Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger har utarbeidet forslag til prosjekter og tiltak for å bedre situasjonen. De forpliktes også til å følge et nytt sett av rutiner som sikrer at man finner fram til og klarer å gi hjelp til de aller dårligst stilte. Disse rutinene har direktoratet utarbeidet i samarbeid med kommunene og brukerorganisasjonene.

Tilfredsstillende botilbud er en avgjørende faktor for å lykkes. De vurderinger som er gjort så langt tyder på at det bør etableres ytterligere boliger. I statsbudsjettet for 2005 er det signalisert at de første 3 400 omsorgsboligene utgjør en nødvendig basis av kommunale utleieboliger, og at boligbehovet utover dette bør løses gjennom de ordinære virkemidler i boligpolitikken. Regjeringen ser det som viktig at flest mulig gjennom disse ordningene kan bli eiere av sin egen bolig. Dette er i tråd med signalene i Stortingsmelding nr. 5 (2003-2004) *Om boligpolitikken*. Regjeringen vil vurdere de økonomiske konsekvensene for Husbankens og opptrappingsplanens rammer i statsbudsjettet for de kommende år.

Høsten 2004 ble det gitt et kraftig signal om at ingen nedleggelses av sengeplasser skulle finne sted før boligsituasjonen i kommunene var gjennomgått på nytt. Utgangspunktet var at Opptrappingsplanen gikk inn for å redusere antall sykehjemsplasser til 1400 innen 2006, men tallet har per 2003 sunket til 481 i følge de siste tall fra SINTEF. Etter en samlet vurdering finner HOD det nødvendig å holde fast på at de resterende sykehjemsplassene og døgnplasser inntil videre må opprettholdes.

Merknad fra KS:

Opptappingsplanen for psykisk helse ble drøftet i 2. og 4. konsultasjonsmøte i 2004, og KS viser til omforente uttalelser fra Regjering og KS om behovet for å prioritere kommunesektoren i resten av planperioden. I statsbudsjettet for 2005 ble det bebudet en gjennomgang av boligbehovet – forutsatt å skulle skje i samråd med bl.a. KS og brukerorganisasjonene - og at Stortinget ville bli orientert om status i løpet av 2005.

KS mener det er behov for langt flere boliger enn de 3400 boligtilsagn som til nå er gitt i Opptappingsplanen. Det er et stort behov for tilrettelagte boliger, og ikke minst ressurser til drift av boligene må sikres. Pasienter som mangler boevne trenger ofte et forsterket bofellesskap, med høy bemanning og betydelig innsats fra spesialisthelsetjenesten. KS vil peke på at den sterke nedlegging av psykiatriske sykehjemsplasser og kortere liggetid har medført mer krevende oppgaver for kommunene enn forutsatt – og har i noen grad tatt oppmerksomheten vekk fra forebyggende tiltak. Opptappingsplanen for psykisk helse er, slik KS ser det, i realiteten en stor samfunnsreform og snuoperasjon – fra asyl og senger til distriktpspsykiatri. KS mener at skal kommunene gjøre sin del av jobben, må spesialisthelsetjenesten på en aktiv og fleksibel måte serve kommunene med spesialiserte tjenester. Et likeverdig samarbeid mellom 1. og 2.-linjetjenesten er her som i helsetjenesten for øvrig nøkkelen for å lykkes.

(KS-merknad slutt)

Tilleggsgebyrer for drikkevann ifm. Mattilsynets virksomhet

KS ber om at det ryddes opp i de delvis uhensiktsmessige avgiftsordningene som gjelder for vann. Vannabonnenter har lenge betalt full merverdiavgift for vann, og fra 2004 er de også pålagt å betale tilsynsgebyr til Mattilsynet. Dette gir dobbelt avgiftsbyrde i forhold til andre næringsmidler.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe ledet av LMD med HOD, KR D og Mattilsynet, som skal se på gebyrordningen og evt. komme med forslag til justeringer i forhold til dagens ordning. Når det gjelder reduksjon av merverdiavgiften må dette vurderes nærmere.

Merknad fra KS:

Dagens regelverk på dette området er motstridende på følgende måte:

1. Drikkevann skal likebehandles med andre næringsmidler, og brukerne skal derfor betale gebyrer i henhold til matreformen. Mattilsynet har overtatt som godkjennings- og tilsynsmyndighet for vannverkene fra 1. januar 2004 og innført en arbeidskrevende og urimelig dyr gebyrordning. Begrunnelse for å innføre et gebyr er at drikkevann skal likebehandles med andre næringsmidler.

2. Drikkevann kan ikke likebehandles med andre næringsmidler, og brukerne skal derfor fortsette å betale full moms. I forskrift om redusert merverdiavgift for næringsmidler § 3 er vann fra vannverk unntatt fra ordningen med redusert matmoms.

KS mener at så lenge vann er definert som næringsmiddel bør det betales redusert moms som for andre næringsmidler. Samtidig er det mange argumenter som taler for at mattilsynets tilsyn med vann bør finansieres over brukernes skatteseddel, slik at de betydelige ressursene som nå brukes på faktureringsystemet kan frigjøres til kontroll og kvalitetsforbedringer. Siden det er kommunene/VA-verkene som gebyr- og momsbelegges og pålegges jobben som innkrevere overfor brukerne ønsker KS inngrep med/representasjon i arbeidsgruppen som skal se på gebyrordningen og evt. komme med forslag til justeringer i forhold til dagens ordning

(KS-merknad slutt)

3.2 Utdannings- og forskningsdepartementet

Innspill fra KS:

Etablering av frittstående videregående skoler – samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser

Friskolene har anledning til å etablere fritt fra kurs innenfor strukturen for videregående opplæring – f.eks. bare grunnkurs. Dette gir dem et stabilt inntektsgrunnlag, men økt uforutsigbarhet for fylkeskommunene. Samtidig er det fylkeskommunen som i siste instans har ansvaret for å imøtekomme rettskravet om å fullføre videregående opplæring.

Friskolene inngår ikke i fylkeskommunenes dimensjoneringspolitikk. Friskoleloven gir elevene fritt skolevalg over hele landet. I praksis vil det derfor være vanskelig for fylkespolitikerne å opprettholde et ønske om styrt skolevalg i eget fylke. En konsekvens kan være at de behovsberegninger som er lagt til grunn for fylkeskommunenes skolebyggplaner, settes til side. Vi kan lett komme i en situasjon hvor det ikke er elevgrunnlag for mange av de nye skolene som er under planlegging eller i byggefasen.

De økonomiske konsekvensene av en storstilt etablering av frittstående videregående skoler er betydelige for fylkeskommunene. Trekket i makro synes etter KS' foreløpige beregninger å være større enn de utgiftene fylkeskommunene mister når elever flytter fra en fylkeskommunal til en frittstående videregående skole.

Etablering av friskoler får konsekvenser for skysssystemet i det enkelte fylke. Der hvor friskolers lokalisering og organisering må føre til nye ruter, vil kostnadene øke betydelig.

KS er i ferd med å opprette et eget beregningsutvalg for å gjennomgå de økonomiske konsekvensene av etablering av frittstående videregående skoler og bl.a. foreslå bedre ordninger for trekk i makro, omregning og justering av trekket i forhold til antall elevplasser i det enkelte fylke og beregningsmåte for tilskuddet til friskolene.

(Innspill fra KS-slutt)

Merknad fra UFD:

Formålet med trekket i rammen i makro og korreksjonsordningen er at kommunesektoren ikke skal tjene eller tape som følge av endret antall elever i frittstående skoler, og å gjøre inntektssystemet nøytralt i forhold til om den enkelte fylkeskommune har elever i fylkekommunale videregående skoler eller i frittstående videregående skoler. Dersom det viser seg at trekkordningen og korreksjonsordningen ikke fungerer i tråd med hensikten og gir urimelige utslag, vil UFD sammen med andre berørte departementer vurdere å gjøre endringer i disse ordningene. Dette er i tråd med det Utdannings- og forskningsdepartementet varslet i Ot.prp. nr. 64 (2003-2004) *Om lov om endringer i lov 4. juli 2003 nr 84 om frittstående skolar (friskolelova)*. Departementet vil komme tilbake til dette.

(UFD-merknad slutt)

3.3 Kommunal- og regionaldepartementet

Momskompensasjonsordningen

Tall fra Skattedirektoratet viser at kommuner og fylkeskommuner samt private virksomheter som tilbyr lovpålagte kommunale tjenester, fikk utbetalt vel 9,3 milliarder kroner i momskompensasjon for 2004. Dette er på linje med uttrekket fra kommunesektorens inntektsramme.

Kommunal- og regionaldepartementet har ved flere anledninger varslet at trekket i de frie inntektene i 2004 skal vurderes nærmere når tallene for samlede momskompensasjonskrav foreligger. Det vil bli foretatt en vurdering både av det samlede uttrekket og fordelingen mellom kommuner og fylkeskommuner.

Kommunal- og regionaldepartementet vurderer tallgrunnlaget nærmere i samarbeid med KS, og vil komme tilbake til saken i Kommuneproposisjonen 2006. Eventuelle utslag for enkeltkommuner og enkeltfylkeskommuner vil bli vurdert til høsten, når reviderte regnskapsdata fra kommunene og fylkeskommunene foreligger.

Merknad fra KS:

KS viser til at kommunesektorens reduksjon i rammetilskuddet skal stå i forhold til den reduksjon kommunesektoren får i sine nettoutgifter som følge av momskompensasjonen. KS har tatt opp med KRD at deler av momskompensasjonen som er utbetalt ikke gir kommunene en tilsvarende besparelse. Et eksempel på dette er de tilfeller hvor momskompensasjon til private tjenesteleverandører, ikke medfører redusert pris betalt av kommunen til den private tjenesteleverandøren. Et annet eksempel er når momskompensasjonen som utbetales motregnes i tilsvarende reduserte andre statstilskudd – slik som eksempelvis for barnehagene der investeringstilskuddet reduseres tilsvarende mottatt momskompensasjon.

KS mener det vil være fornuftig at man ved vurderingen av uttrekket skiller mellom drift og investeringer. På investeringssiden vil det være visse variasjoner fra år til år både for kommunesektoren samlet og for den enkelte kommune og fylkeskommune - og uttrekket bør forholde seg til et "normalår". Makrouttrekket i rammetilskuddet knyttet til investeringer bør ikke justeres. På driftssiden kan man i større grad benytte momskompensasjon for 2004 som et grunnlag for å justere uttrekket for den enkelte kommune og det samlede uttrekket.

(KS-merknad slutt)

Finansiering av norskopplæringen

I Ot. prp. nr 50 (2003-2004) er det varslet at dagens øremerkede tilskudd vil bli lagt om til et percapita tilskudd på grunnlag av en enhetlig satsstruktur. Tilskuddet vil bli utbetalt kommunene uavhengig av hvordan opplæringen blir organisert. Den nye finansieringsordningen vil bli lagt fram for Stortinget i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Dagens øremerkede tilskudd til norskopplæring forutsetter at de innvandrere som har behov for det, kan få inntil 3000 timer norskopplæring med statstilskudd. Det å lovfeste en individuell rett og plikt til 300 timer opplæring og en kommunal plikt til å gi inntil 2700 ytterligere opplæring, skulle derfor ikke innebære noen utgiftsøkning for det offentlige.

Vedtak om tildeling av opplæring, vedtak om stans i opplæringen og vesentlige endringer i individuell plan vil være enkeltvedtak som kan påklages til Fylkesmannen. Dette vil stille krav til at grunnlaget for vedtaket kan dokumenteres skriftlig, og det vil innebære noe økte administrative utgifter for kommunene. Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) er ment bl.a. å støtte kommunene i deres gjennomføring av ordningen. Kommunene vil være forpliktet til å ta registeret i bruk.

Overgangsordning

Rett og/eller plikt til opplæring vil gjelde alle som har fått oppholdstillatelse første gang etter 1. september 2005. De som fikk oppholdstillatelse før denne datoen vil kunne få norskopplæring i henhold til gjeldende ordning i inntil fem år regnet fra 1. september 2005. For disse vil det ikke bli stilt krav om gjennomført undervisning for å få bosettingstillatelse og statsborgerskap. Kommunene vil kunne få tilskudd til norskopplæring etter gjeldende tilskuddordning for disse i inntil fem år regnet fra samme dato.

Merknad fra KS:

Dagens tilskuddsordning til norskopplæringen sikrer kommunene dekning av utgifter til undervisningen. Ordningen sikrer dekning av kommunenes utgifter til undervisningen uansett klassestørrelse. Den ivaretar den enkeltes individuelle behov for antall undervisningstimer og følger personen. Tilskuddet tildeles ut fra størrelsen på kommunenes aktivitet.

En percapita tildeling til kommunene vil medføre stor usikkerhet mht hvorvidt tilskuddet vil dekke utgiftene til undervisningen i den enkelte kommune. Det vil være vanskelig å etablere en slik ordning som fanger opp de ulike behov for undervisning i kommunene. Dette fordi antall personer er ujevnt fordelt i kommunene, og den enkeltes behov kan variere fra 300 til 3000 timer. Det vil bli vanskeligheter ved flytting mellom kommuner fordi tilskuddet ikke nødvendigvis utløses samtidig med at tilbudet gis. Dette innebærer at kommunene må stille krav til tidligere kommune. Det vil også være vanskelig å fange opp endringer av målgruppen i løpet av et år. Erfaringene fra forsøk med rammetilskudd viste at det er uheldig å basere norskundervisningen på prognoser. Kommunene hadde store forskjeller på inntekt og utgiftssiden. KS mener derfor en omlegging av dagens finansieringsordning kan falle uheldig ut for mange kommuner. Skal det innføres et per capita tilskudd, må det etableres et ekstra tillegg for å sikre finansiering av driften i de mindre kommunene. Tilskuddet må differensieres for målgruppen ut fra personer som har tilsvarende norsk grunnskoleutdanning og de som ikke har dette. Finansieringen av ordningen må baseres på beregningsutvalgets resultat, inkludert alle utgifter til undervisning.

(KS-merknad slutt)

3.4 Finansdepartementet

Skatteoppkreverfunksjonen - videre utredning

I NOU 2004:12 *Bedre skatteoppkreving*, foreslo utvalget en rekke ikke-organisatoriske forbedringsforslag til nærmere vurdering. Et flertall på fem medlemmer gikk ellers inn for statliggjøring av skatteoppkreverfunksjonen, mens mindretallet på to medlemmer gikk inn for fortsatt kommunal organisering. I den påfølgende høringsrunden gikk et stort flertall av kommunene inn for en fortsatt kommunal løsning.

I NOU 2004:12 ble ikke konkrete løsninger og praktiske konsekvenser av å statliggjøre skatteoppkreverfunksjonen nærmere beskrevet. Det ble heller ikke foretatt en nærmere vurdering av forbedringstiltak som innebærer sterkere statlige styringsgrep innenfor en fortsatt kommunal organisering. Finansdepartementet har bedt Skattedirektoratet i egenskap av faglig overordnet myndighet for skatteoppkreverne gjøre en oppfølgende utredning av disse to alternativene. Utredningen vil foreligge ved utgangen av 2005.

Merknad fra KS:

KS ser ikke behov for videre utredning av dette spørsmålet etter NOU 2004:12 *Bedre skatteoppkreving*, særlig etter den påfølgende høringsrunden. Ut fra KS sitt syn ville det vært naturlig at saken ble fremmet for Stortinget slik at de kunne ta stilling til en eventuell videre utredning.

Dersom dette likevel skal utredes videre, forutsetter KS at kommunal sektor får en likeverdig deltakelse med staten i alle deler av denne videre utredningen, herunder at kommunal sektor selv får utpeke sine deltakere. Videre forutsetter KS at det gjennomføres en høring liknende den som ble gjennomført vedrørende NOU 2004:12.

KS har mottatt brev fra Skattedirektoratet 12. april 2005 med invitasjon til å delta i den videre utredningen. Her skisseres at utredningen skal organiseres som et prosjekt med et prosjektstyre, en prosjektgruppe og en referansegruppe. KS har blitt invitert til å stille med en representant i prosjektstyret. Utover invitasjonen til deltakelse i prosjektstyret blir det ikke nevnt hvorledes arbeidsgruppen eller referansegruppen skal organiseres/bemannes. KS ber om en deltakelse for kommunesektoren likeverdig med staten i utredningen.

(KS-merknad slutt)

4. Orienteringssaker

4.1 Barne- og familiedepartementet

Finansieringsordning for incestsentre

I St.meld. nr. 13 (2004-2005) *Om incestsentra - tilbud, finansiering og økonomi* foreslås det at finansieringsordningen for incestsentre fra 2006 legges om til en finansiering der lokale/regionale tilskudd til driften utløser en statlig støtte på 80 prosent av driftskostnadene. Dette er samme finansieringsordning som ble innført for krisesentrene fra 2005. Hovedformålet er mer stabile og forutsigbare driftsbetingelser for incestsentrene.

I stortingsmeldingen foreslås det at det økte statstilskuddet skal finansieres gjennom et trekk i kommunenes frie inntekter. Trekket skal tilsvare nedgangen i kommunenes finansieringsansvar, om lag 8 millioner kroner. Helseforetakene - som er den andre offentlige finansieringskilden for incestsentervirksomheten - vil også bli trukket. Stortingets flertall har sluttet seg til disse forslagene.

Barnehager

Regjeringen la 8. april 2005 fram ny lov om barnehager, Ot.prp. nr 72 (2004-2005) og St.meld. nr 28 (2004-2005) *Om evaluering av makspris i barnehage*. Meldingen omhandler i tillegg til evalueringen av maksimalpris også omtale av målet om full behovsdekning og redegjørelse for arbeidet med likeverdig behandling av private og offentlige barnehager i forhold til offentlige tilskudd.

I meldingen slås det fast at det ikke entydig kan defineres hva som ligger i begrepet full behovsdekning. Endringer i statlige rammebetingelser, befolkningsendringer og endringer i samfunnsforhold for øvrig gjør full dekning til et bevegelig mål. Redusert foreldrebetaling har blant annet ført til en vesentlig større etterspørsel etter heltidsplasser enn tidligere. Dersom gjennomsnittlig oppholdstid hadde holdt seg uendret fra 2003 til 2004, ville kapasitetsveksten i 2004 gitt plass til om lag 13 300 barn. Men som følge av en betydelig overgang fra deltid til heltid var det bare 7 873 nye barn som fikk barnehageplass i 2004. Regjeringen legger til grunn at full behovsdekning knyttet til trinn 1 i maksprisen vil være nådd i løpet av 2006. Ved utgangen av 2004 var det om lag 15 400 barn på venteliste.

Under behandlingen av Kommuneproposisjonen 2004 fattet Stortinget vedtak om at det statlige tilskuddet til drift av barnehager skal innlemmes i inntektssystemet fra 1. januar 2006. Regjeringen vil komme tilbake til oppfølging av vedtaket om innlemming av statstilskuddet i Kommuneproposisjonen 2006.

4.2 Helse- og omsorgsdepartementet

Tiltak for å få unge funksjonshemmede ut av institusjoner

Det vises til Stortingets vedtak jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2001-2002): *”Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med brukerorganisasjonene å utarbeide en handlingsplan med tiltak som iverksettes for å sørge for at alle unge funksjonshemmede som ønsker det, er flyttet ut av eldreinstitusjon innen utgangen av 2005.”* Det er etablert en kontaktgruppe med representanter fra brukerorganisasjonene, KS, Sosial- og helsedirektoratet og Sosialdepartementet. Gruppen skal møtes to ganger pr. år. Fylkesmennene skal følge opp de kommuner som har unge personer med nedsatt funksjonsevne i eldreinstitusjon og oppfordre og bistå disse i å utarbeide individuell plan for den enkelte bruker. I tillegg arbeider SHdir. i disse dager med et opplegg for å sikre tett oppfølging i forhold til de kommuner som har beboere under 50 år bosatt i aldersinstitusjoner. Sosial- og helsedirektoratet har også utarbeidet et rapporteringsopplegg for å få detaljert kunnskap om antall unge personer med nedsatt funksjonsevne bosatt i sykehjem og som ønsker et annet botilbud.

Legebemanning i sykehjem

HOD har gitt Sosial- og helsedirektoratet i oppdrag å utrede saken. Saken er også diskutert med KS på kontaktmøtet for kvalitetsavtalen. Saken vil bli omtalt i kommuneproposisjonen for 2006.

4.3 Utdannings- og forskningsdepartementet

Kostnader ved gjennomføring av nasjonale prøver

Utdannings- og forskningsdepartementet viser til at Stortinget 19. april 2005 behandler et forslag fra stortingsrepresentantene Halvorsen og Reikvam (Dok.nr.8:51 (2004-2005)) om å endre modell for nasjonale prøver. Innstillingen fra kirke-, utdannings og forskningskomiteen forelå 14. april. I innstillingen heter det bl.a. at:
”Komiteen ber departementet skaffe seg den nødvendige oversikt over kostnader ved de nasjonale prøver både på nasjonalt og kommunalt nivå, og rapportere tilbake til Stortinget på egnet måte.”

4.4 Arbeids- og sosialdepartementet

Ny arbeids- og velferdsforvaltning

Regjeringens hovedforslag

St. prp. nr. 46 (2004-2005) Ny arbeids- og velferdsforvaltning ble lagt fram 11. mars 2005. Regjeringen foreslår her en gjennomgripende reform av dagens arbeids- og velferdsforvaltning. Målene for reformen er:

- flere i arbeid og aktivitet, færre på stønad
- enklere for brukerne og tilpasset brukernes behov
- en helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning

Regjeringen foreslår to større endringer i dagens forvaltning:

- Ny statsetat - det opprettes en statlig arbeids- og velferdsetat som erstatter Aetat og trygdeetaten.
- Arbeids- og velferdskontor i hver kommune - samlokalisering og felles førstelinjetjeneste mellom den nye statsetaten og den administrative forvaltningen av sosialhjelp i kommunene.

Nærmere om samarbeid stat – kommune

Regjeringen legger opp til en uendret ansvarsdeling mellom stat og kommune. Ansvar for arbeidsmarkedspolitikken og folketrygdens pensjons- og støtteordninger forblir statlige, mens kommunene beholder ansvaret for sosiale tjenester.

De lokale arbeids- og velferdskontorene vil baseres på avtaler mellom statsetaten og kommunen. For å støtte opp under de lokale avtalene, vil Regjeringen invitere KS til et samarbeid om utarbeidelse av en sentral rammeavtale for den felles statlig-kommunale førstelinjetjenesten. Arbeids- og sosialdepartementet vil ta kontakt med KS for å drøfte nærmere hvordan arbeidet med en eventuell avtale kan legges opp. For å markere at reformen er forpliktende for begge parter, foreslås at lokale avtaler og minimumskrav til samlokalisering gjøres obligatorisk med hjemmel i lov.

Innenfor disse rammene skal det være stor kommunal handlefrihet. Regjeringens forslag legger til rette for at stat og kommune skal kunne utføre oppgaver for hverandre og for interkommunale kontorer der en lokalt finner dette fornuftig. Det åpnes også for at store kommuner kan ta ansvar for arbeidsmarkedstiltak for grupper kommunene har inntektssikringsansvaret for.

Økonomiske konsekvenser og gjennomføring av reformen

Reformen vil kunne gi samfunnsøkonomiske gevinster ved å bidra til å få flere i arbeid og til å redusere den gjennomsnittlige varigheten i stønadsforløpene. Reformen antas også å ha et potensial for kostnadseffektiv drift på lengre sikt.

Kostnadene til den foreslåtte organisatoriske omstillingen inklusive en basis IKT-plattform, er beregnet til rundt 3 milliarder kroner, som inkluderer kostnader for både stat og kommune. Dette fordeler seg med nær 1 milliard kroner på etablering av basis IKT-løsningen og omkring 2 milliarder kroner til gjennomføring av de organisatoriske endringene. Det er da ikke vurdert om det vil bli merkostnader ved en langsiktig, fullverdig IKT-løsning. Det er heller ikke tatt høyde for at samlokalisering eventuelt

kan skje gjennom utnytting av eksisterende lokaliteter eller ved interkommunalt samarbeid, som kan bety lavere kostnader.

Det er ikke gjort vurderinger av kostnadsdelingen mellom stat og kommune. Regjeringen legger til grunn at staten skal bære kostnadene dersom kommunene får utgifter knyttet til flytting for å oppnå det nye kravet til minimumsløsning for samlokalisering av førstelinjetjenesten.

Forutsatt at Stortinget avklarer valg av organisasjonsmodell våren 2005, vil Regjeringen fremme forslag til nødvendige lovendringer ved årsskiftet 2005/2006. Formell etablering av den nye statsetaten kan skje fra annet halvår 2006. Målet er at de kommunal - statlige arbeids- og velferdskontorene i det alt vesentlige skal være på plass i alle landets kommuner innen 2010.

Tiltaksplan mot fattigdom

Tiltaksplan mot fattigdom, jf. St.meld. nr. 6 (2002-2003), har en tidsramme fra 2002 til 2005. Tiltaksplanen er fulgt opp med målrettede tiltak mot fattigdom i de årlige statsbudsjettene i planperioden. Innsatsen videreføres i 2006. Kommunene er sentrale aktører i gjennomføringen av flere av tiltakene.

Regjeringens hovedstrategi for å forebygge og bekjempe fattigdom er å gjøre flere i stand til å forsørge seg selv gjennom inntektsgivende arbeid. Det satses derfor på målrettede arbeidsmarkedstiltak overfor langtidsmottakere av sosialhjelp, enslige forsørgere, unge 20-24 år, innvandrere og personer som mottar legemiddelassistert rehabilitering. Satsingen er organisert som et samarbeid mellom Aetat og den kommunale sosialtjenesten. Det er også etablert et kvalifiseringsprogram for sosialhjelpsavhengige innvandrere med lang botid i landet, etter samme modell som introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere. Blant andre tiltak av relevans for kommunene er styrking av kommunenes innsats overfor rusmiddelmissbrukere, oppfølgingstjenester i bolig for bostedsløse og rusmiddelmissbrukere, samt tilskudd til ungdomstiltak i større bysamfunn.

Forsøksvirksomhet innenfor arbeidsmarkedsområdet

Verdalsprosjektet

Prosjekt "Arbeid og velferd" i Verdal kommune er et samarbeid mellom Aetat, trygdeetaten og Verdal kommune. Kommunen og de to statsetatene har fra januar 2004 samlokalisert og samorganisert all lokal arbeidsmarkeds- trygde- og sosialfaglig tjenesteyting i ett felles servicekontor i Verdal. "Arbeid og velferd" er en fullskala videreføring av pilotprosjektet "Arbeid i Sikte".

Prosjektet "Arbeid og velferd" omfatter en samlokalisert og samorganisert virksomhet under felles ledelse som dekker alle de tre etatenes brukere. Virksomheten er organisert i tre avdelinger: brukermottak, arbeidsavdeling og inntektsavdeling. Prosjektet drives i henhold til forsøksloven. I prosjektet er det planlagt utprøving av en ordning med statlig ansvar for den økonomiske sosialhjelpen. En avventer her egen konsesjonsbehandling i Datatilsynet. Parallelt med dette utprøves det et eget forsøk med en egen dagpengebasert livsoppholdsytelse hjemlet i en egen forskrift for

deltakere i prosjektet. Forskriften trådte i kraft 1.7.2003 og forsøket med dagpengebasert livsoppholdsytelse vil bli videreført ut 2005. Behovet for ytterligere videreføring av forsøket vil bli vurdert.

Forsøk med oppgavedifferensiering i Oppland fylkeskommune ("Fritt Fram")
Gjennom det fireårige forsøket Fritt Fram (2004-2007) får Oppland fylkeskommune økt ansvar og myndighet over økonomiske virkemidler som påvirker verdiskapingen og velferdsutviklingen i fylket. Målet med forsøket er blant annet å fornye det regionale utviklingsarbeidet ved å bedre treffsikkerheten og fleksibiliteten av regionale virkemidler for å øke regionenes bidrag til verdiskaping og velferd.

Fylkestinget er endelig prioriteringsarena og beslutningsforum. Prioriteringene skal bygge på et regionalt handlingsprogram og forpliktende partnerskapsavtaler mellom berørte statlige etater (her: Aetat Oppland), Innovasjon Norge, kommuner, næringslivet og fylkeskommunen.

De økonomiske virkemidlene som de involverte departementene avsetter til forsøket er samlet i en egen post i KRDs budsjett. Fra ASDs side ble forsøket videreført i samme omfang i 2005 som i 2004, det vil si med 20 mill. kr over kapittel 0634 Arbeidsmarkedstiltak. Fylkeskommunen har så langt, i samarbeid med Aetat Oppland, hovedsakelig benyttet disse midlene til utvikling av Arbeidsmarkedsbedriftene.

Forsøk med oppgavedifferensiering i Oslo kommune

I Oslo er det satt i gang et forsøk med kommunalt ansvar for arbeidsmarkedstiltak som forvaltes av Aetat. Formålet er å prøve ut et helhetlig og sammenhengende ansvar for personer som er uten arbeid og som har sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold eller som deltar i introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere. Forsøkene skjer i bydelene Sagene, Gamle Oslo (fra 2004), Alna og St. Hanshaugen (fra 2005). Forsøket varer til utgangen av året 2007.

For 2005 har Oslo kommune fått overført 67,2 millioner kroner fra Arbeids- og sosialdepartementet. De omdisponerte midlene fra kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak tilsvarer kostnader for om lag 500 tiltaksplasser. Dette er en økning på 200 tiltaksplasser i forhold til 2004. Det er omdisponert midler fra Aetat til personellressurser.

Supplerende stønad for personer med kort botid i Norge

I Ot.prp. nr. 14 (2004-2005) legger Regjeringen fram forslag til ny stønadsordning for eldre med kort botid i Norge. Regjeringen vil sikre eldre innvandrere og andre med liten eller ingen alderspensjon fra folketrygden en minsteinntekt på nivå med minstepensjon.

Den nye, supplerende stønaden skal prøves mot inntekt hos stønadstakeren selv og hos ektefelle/samboer. Alle former for inntekt, så vel norske som utenlandske, skal inngå ved prøvingen. Det kan også tas hensyn til formue utover det vanlige.

For å få supplerende stønad, må man være bosatt i Norge og ha oppholdstillatelse som gir grunnlag for fast bosetting her. Utenlandsopphold kan maksimalt utgjøre 3 måneder i sammenheng eller i alt 3 måneder per kalenderår.

Ordningen vil bli forankret i en egen lov og administrert av trygdeetaten.

Det er ikke lagt inn midler i Statsbudsjettet for 2005 knyttet til denne ordningen.

Utgiftene til den nye stønadsordningen er anslått til 150 mill. kroner i 2006, mens innspart sosialhjelp i samme år anslås å utgjøre 135 mill kr. Innsparte administrative ressurser i kommunene er anslått til 4 mill kr. Det foreligger ingen endelig avklaring mht. økonomiske konsekvenser for kommunesektoren. I Ot.prp. 14 (2004-2005) er det foreslått at det skal foretas kutt i kommunerammene tilsvarende de ovennevnte innsparingene. Stortinget har gjort vedtak i henhold til Innst. O. nr. 56 (2004-2005), der flertallet i Kommunalkomiteen ber regjeringen iverksette loven uten å redusere rammeoverføringen til kommunene.

4.5 Kommunal- og regionaldepartementet

Regnskapsprinsipper

KS har fremmet forslag om at det nedsettes en arbeidsgruppe som skal vurdere omlegging av prinsippene for kommuneregnskapet, noe som blant annet vil innebære at avdrag erstattes med avskrivninger ved beregning av netto driftsresultat. KRD signaliserte på 1. konsultasjonsmøte i 2005 at departementet var åpne for å vurdere forslaget. Det er imidlertid behov for å foreta en nærmere vurdering av grunnlaget for en slik omlegging av regnskapsprinsippene før det eventuelt er aktuelt å sette ned en arbeidsgruppe.

Det kommunale regnskapssystemet ble grundig vurdert ved revisjonen av kommuneloven i 2000. I den grad forslaget fra KS om omlegging av regnskapsprinsippene innebærer en endring i retning av periodiseringsprinsippet som gjelder for privat sektor, bør dette etter departementets oppfatning ses i sammenheng med utviklingen i regnskapsprinsippene for staten.

KRD vil invitere KS til et administrativt møte om denne saken i løpet av mai måned.

Introduksjonsordningen

Introduksjonsordningen trådte i kraft som obligatorisk ordning for alle landets kommuner 1. september 2004 (etter å ha vært en frivillig ordning for kommunene i perioden 1. september 2003 til 31. august 2004) og omfatter alle de personene loven gjelder for og som er bosatt etter 1. september 2003.

I introduksjonsloven er det vedtatt to endringer etter ikrafttredelsen 1. september 2003. § 2 annet ledd er endret med følgende formulering: "Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram gjelder bare for personer som er bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen. Kravet om særskilt avtale gjelder likevel ikke for personer som nevnt i § 2 første ledd bokstav d" (det vil si personer som kommer på familiegjenforening). Samtidig inngår personer som ikke er bosatt etter avtale (såkalte selvbosatte) i gruppen som kommunen kan tilby introduksjonsprogram og introduksjonsstønad, jf. § 3 tredje ledd. Endringen trådte i kraft 1. september 2004, se Ot.prp. nr. 30 (2003-2004).

I tillegg er § 2 første ledd bokstav d endret ved at familiegjenforente til personer som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse på humanitært grunnlag etter søknad om asyl, og som det søkes om gjenforening med i tid etter at hovedpersonen kom til landet, tas ut av personkretsen for rett og plikt til introduksjonsprogram. De inngår imidlertid i den kretsen som kommunene kan velge å tilby introduksjonsprogram og -stønad, jf. § 3 tredje ledd. Det ytes ikke integreringstilskudd til kommunene for denne gruppen familiegjenforente. Forslaget henger sammen med underholdskravet som er innført fra 1. november 2003 for familiegjenforening med personer som har opphold på humanitært grunnlag etter søknad om asyl, og kommer som en følge av statsbudsjettet for 2005. Endringen trådte i kraft 7. januar 2005, se Ot.prp. nr. 2 (2004-2005).

Merknad fra KS:

Som følge av at familiegjenforente til personer på humanitært grunnlag ikke lenger utløser integreringstilskudd, er det nå mange kommuner som sier nei til bosetting av enslige. PR 15.4.05 har UDI registrert at 27 kommuner med til sammen 575 vedtak har sagt nei til bosetting av enslige på humanitært grunnlag. Kommunene begrunner vedtaket med at gruppen familiegjenforente har stort behov for oppfølging, noe som medfører store utgifter, og at forsørgerkravet sjelden er reelt. Viser til sak om integreringstilskuddet i 4. konsultasjonsmøte 2004.

(KS-merknad slutt)

Ny ordning for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Bakgrunn

Stortinget vedtok 2. desember 2004 endringer i introduksjonsloven som gir innvandrere rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Endringene vil bli satt i verk fra 1. september 2005. Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap er regulert i et nytt kapittel 4 i introduksjonsloven, jf. Ot.prp. nr. 50 (2003-2004) *Om lov om endringer i introduksjonsloven mv.*

Hvem omfattes av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap?

I utgangspunktet har alle innvandrere mellom 16 og 55 år som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven som danner grunnlag for bosettingstillatelse rett og plikt til å gjennomføre 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Men det er unntak. Retten omfatter verken de som har fått opphold på grunnlag av et arbeidsforhold eller de som er i Norge på EØS-/EFTA-tillatelse. Loven gir heller ikke norske og nordiske statsborgere rett til opplæring. Innvandrere mellom 16 og 55 år som har fått oppholdstillatelse på grunn av et arbeidstilbud (arbeidsinnvandrere) har plikt til å gjennomføre 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap, men har ingen rett til gratis opplæring. Dette gjelder også deres familiemedlemmer. Innvandrere mellom 55 og 67 år har rett til opplæring, men har ingen plikt.

Det er en forutsetning for å få bosettingstillatelse (permanent oppholdstillatelse) og statsborgerskap at de innvandrere som omfattes av rett og/eller plikt, har gjennomført 300 timer opplæring.

Hva består retten og plikten i?

Innvandrere skal ha 250 timer opplæring i norsk og 50 timer opplæring i samfunnskunnskap på et språk vedkommende forstår, men ikke nødvendigvis på morsmålet. Opplæringen skal tilpasses deltakernes behov og livssituasjon. Det skal utarbeides en individuell plan for hver deltaker i opplæringen.

Kommunenes plikt

Kommunene har plikt til å sørge for at de som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring får den opplæringen de har krav på. Kommunene har i tillegg plikt til å sørge for at de innvandrere som omfattes av rett og plikt til opplæring og som har behov for opplæring ut over 300 timer, får ytterligere opplæring i inntil 2 700 timer

(totalt 3000 timer). Innvandrere har ingen individuell rett til opplæring utover 300 timer.

Nasjonalt Introduksjonsregister (NIR)

I tilknytning til endringene i Introduksjonsloven, der rett og plikt til opplæring i norsk innføres fra og med 1. september 2005, etableres det fra samme dato et Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). Formålet med registeret følger av introduksjonsloven. Opplysninger som er nødvendige for gjennomføring, oppfølging og evaluering av ordningene i loven, det vil si introduksjonsordningen og opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, skal samles inn, brukes og lagres i et nasjonalt register. Hensikten er også å sikre at den enkelte innvandrers dokumentert gjennomført opplæring i norsk og samfunnskunnskap, herunder hvilke prøver vedkommende har bestått. Denne dokumentasjonen blir viktig i og med at obligatorisk opplæring gjøres til vilkår for bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap.

Utlendingsdirektoratet er tillagt hovedansvaret for det nasjonale registeret, mens kommunene vil få ansvar for registrering av egne deltakere. NIR vil hente individdata fra UDIs DUF-register, og dette innebærer at kommunene enkelt får oversikt i NIR over hvilke rettigheter og plikter den enkelte innvandrers i deres kommune har.

NIR skal benyttes til registrering av både opplæring i norsk og samfunnskunnskap og tiltak i introduksjonsprogrammet. Dermed vil saksbehandlere i kommunene enkelt få en oversikt over hvilke typer opplæring den enkelte innvandrers i deres kommune har gjennomført. Tilsvarende forenkles kommunenes mulighet til å få dokumentert gjennomført opplæring for innvandrere som flytter fra en kommune til en annen.

De nye registreringskravene medfører behov for økt opplæring i kommunene. Pga registrering mht deltakelse i introduksjonsprogram vil flere i kommunene måtte involveres i dette arbeidet.

UDI vil sørge for opplæring til kommunene. I løpet av april, mai og juni 2005 skal det gjennomføres ca. 20 kommunesamlinger om NIR.

4.6 Justis- og politidepartementet

Nødnettprosjektet

Nødnettprosjektet er tidligere omtalt i konsultasjonsordningen for 2003 og 2004. I 2005 er det avholdt orienteringer/presentasjoner om nødnett for politisk ledelse og rådmannsutvalget i KS.

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2005 ble det vedtatt at Justis- og politidepartementet i 2005 kan innhente tilbud på etablering av et felles digitalt radiosamband (nødnett) for nød- og beredskapsstatene og inngå kontrakt om et første utbyggingsområde. Dette området utgjøres av politidistriktene Follo, Romerike, Oslo, Asker og Bærum, Søndre Buskerud og Østfold. Justis- og politidepartementet har også anledning til å innhente tilbud fra leverandør på utbygging i resten av landet.

Brukere

I henhold til lov av 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver med tilhørende forskrift 26. juni 2002 nr. 729 om organisering og dimensjonering av brannvesen, er kommunene forpliktet til å ha et radiosamband for brannvesenet som muliggjør kommunikasjon med de andre nødetatene. Ansatte i stat og kommune knyttet til den akuttmedisinske beredskapen er på tilsvarende måte forpliktet til å bruke helse-radionettet gjennom forskrift. Med nytt nødnett vil det i fremtiden ikke kunne reises spørsmål ved om kommunen har et godkjent samband.

Nødetatene ved politi, brann og helse defineres som kjernebrukere. Slik nødnett er planlagt utbygd, vil det også være kapasitet til å inkludere andre brukergrupper. Institusjoner og organisasjoner med beredskapsansvar vil derfor få tilbud om å bli brukere i det nye nettet.

Anskaffelsen

Anskaffelsen består av radionettverket med etterfølgende drift og vedlikehold, utstyr på etatenes kommunikasjonssentraler integrert i det nye nettet og radioer til brukerne (håndholdt og til kjøretøy). Dette vil si at staten vil kjøpe brukerutstyr for kommunenes brukere av nødnett, dvs. legevaktsentraler, kommunenes leger i vakt, 110-sentraler og brannvesen.

Anskaffelsen av nødnett gjennomføres iht. det offentlige anskaffelsesreglementets regler om kjøp etter forhandling. Når denne prosedyren følges gjennomføres først en prekvalifisering av tilbydere. Bare tilbydere som blir prekvalifisert for å delta i konkurransen får mulighet til å tilby og forhandle om levering av nødnett. Siden staten skal kjøpe brukerutstyr på vegne av kommunene, krever dette at kommunene gir ansvarlig departement fullmakter til å inngå kontrakt. Justisdepartementet er i dialog med KS om praktisk innhenting av slike fullmakter, noe som må gjennomføres i løpet av 2005.

Konkurransesgrunnlaget for nødnett sendes i markedet i mai 2005, og det legges opp til undertegning av kontrakt tidlig på nyåret 2006.

Fordeling av utgiftene

Fordelingen av driftsutgiftene vil bli avtalt mellom aktuelle departementer og kommunesektoren, og det pågår et arbeid vedrørende dette. Stortinget har forutsatt at driftsutgiftene for det nye nettet ikke vil fravike vesentlig fra de samlede utgiftene etater og kommuner har i dag. Endelig avklaring av hva hver etat skal betale må avvende resultatet av markedshenvendelsen. De første kommunene vil sannsynligvis begynne å betale i andre halvdel av 2007. Kostnader knyttet til drift av det nye systemet i en overgangsfase dekkes av investeringsbevilgningen.

Etatenes oppgaver i utbyggingen

En vellykket innføring av nødnettet forutsetter klar ansvarsdeling mellom statens forvaltningsorgan for nødnettet, leverandøren og de statlige etater og kommuner som skal motta systemet og ta det i bruk. Dette gjelder spesielt der utstyr skal innplasseres hos mottakere på kommunikasjonssentraler, akuttmottak på sykehus, legevaktsentraler, lensmannskontorer og brannstasjoner. I tillegg vil etatene ha egne aktiviteter særlig tilknyttet til opplæring, brukerstøtte og utfasing av gammelt utstyr. Arbeid for å fastsette ansvarsdelingen og inngå avtaler pågår. KS er involvert i arbeidet med avtaler for kommunene, og det legges opp til å etablere en mønsteravtale som KS så kan anbefale overfor sine medlemmer.

Sivil rettspleie på grunnplanet

Ved lov 25. juni 2004 nr. 53 ble det blant annet vedtatt at den sivile rettspleien på grunnplanet skal samles i politi- og lensmannsetaten i hele landet. Forliksrådet som kollegial domstol berøres ikke av dette. Det skal fremdeles være et forliksråd med kommunalt valgte representanter i hver kommune. Justisdepartementet tar sikte på at lovvedtaket settes i kraft fra 1. januar 2006. Det kan imidlertid bli aktuelt å forskyve oppstarten for noen enheter. Omorganiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet har konsekvenser for de kommunale oppgavene som sekretariat for forliksrådene, namsmanns- og stevnevitnefunksjoner.

De viktigste personalspørsmålene som omorganiseringen reiser, er løst i overgangsbestemmelsene nr. 2 og 3 i lovvedtaket. Noe forenklet har kommunalt ansatte som i dag utfører oppgaver som skal overføres til politi- og lensmannsetaten, krav på tilsetting i den virksomheten som oppgaven overføres til dersom oppgaven utgjør 14 arbeidstimer eller mer pr. uke for vedkommende. KS er til stede i forhandlingsmøtene om en overføringsavtale mellom Justisdepartementet og organisasjonene for de kommunalt tilsatte.

Samlet sett vil konsekvensene av endringene for kommunene neppe være av nevneverdig betydning. For enkelte kommuner vil det kunne oppstå mindre overgangsproblemer med å finne sysselsetting til funksjonærer som av ulike grunner ikke følger med oppgavene over til staten. For klage til forliksrådet, tvangsfullbyrdelse og en del forkynnelser betales det gebyr etter rettsgebyrloven. For de fleste forkynnelser og for gjeldsordningssakene betales det ikke gebyr. Gjennomgående ga rettsgebyret for forliksklage et mindre overskudd, som nå faller bort som følge av reformen. For kommunene vil det imidlertid være en administrativ forenkling å slippe å ha ansvaret for den sivile rettspleien på grunnplanet.

Narkotikaprogram med domstolskontroll

Narkotikaprogrammet er et individuelt tilpasset rehabiliteringsopplegg og ledd i en strafferettslig reaksjon. Retten kan fastsette at domfelte gjennomfører programmet som vilkår for å utsette straffegjennomføring i fengsel. Programmet kan inneholde behandlingsopplegg, individuelt tilpassede skole- og arbeidstiltak, bo-oppfølging, fritidsopplegg og tiltak som er viktig for den enkeltes rehabilitering og integrering i samfunnet. Det er viktig med tiltak som kan hjelpe den domfelte til å få kontroll med sitt misbruk, noe som vil være til nytte både for samfunnet og for den domfelte selv. Spesielt tungt belastede rusmiddelmissbrukere, som begår gjentatte narkotikarelaterte lovbrudd, skaper store utfordringer ikke bare for strafferettssystemet, men også for behandlingsapparatet og samfunnet for øvrig.

En tverrdepartemental arbeidsgruppe har utarbeidet en rapport som var på høring frem til årsskifte 2004/2005. Basert på høringen og arbeidsgruppen sine forslag anbefalte Justisdepartementet at ordningen blir fremmet som egen lov. Målet er at Stortinget behandler denne lovsaken før sommerferien, slik at det blir mulig med oppstart i år.

Denne saken vil også bli omtalt i Revidert nasjonalbudsjett 2005. Beregninger viser at kommunenes utgifter ikke vil bli vesentlig endret ift. de kostnadene de allerede har i dag for denne målgruppen.

Det tas sikte på å nedsette en nasjonal styringsgruppe i løpet av forsommeren som vil ta kontakt med de aktuelle kommunene. Målet er at det snarlig nedsettes lokale forprosjekter med representanter fra domstolen, kriminalomsorgen, kommunen, og andre instanser. Forprosjektet initierer lokale styringsgrupper, slik at forarbeidet med å etablere ND-team og ND-senter kommer i gang sensommer 2005.

4.7 Landbruks- og matdepartementet

Veterinærdekning og klinisk veterinærvekt

Grunnlaget for klinisk veterinærtjeneste for produksjonsdyr er redusert i deler av Norge, blant annet som følge av at antall produksjonsdyr har gått ned og at den norske dyrehelsen er blitt vesentlig forbedret når det gjelder produksjonssykdommer. Tall fra Budsjettneemnda for jordbruket viser at antall veterinærbesøk, utenom semintjeneste, er redusert med nær 50 prosent de siste 10 årene.

Et redusert behov for kliniske veterinærtjenester gjør at markedsmekanismer alene ikke er tilstrekkelig for å rekruttere veterinærarbeidskraft til flere distrikter. Manglende tilgang på kliniske veterinærtjenester kan i neste omgang gi svekket grunnlag for husdyrhold.

I dyrehelsepersonelloven er staten tillagt et overordnet ansvar for at alle deler av landet har et forsvarlig tilbud av offentlige og private tjenester. Dette ansvaret er blitt ivaretatt gjennom utdanning og autorisasjon av veterinærer samt ved at staten har organisert og finansiert vaktordninger for kliniske veterinærtjenester basert på avtaler med Den norske veterinærforening.

Det er i dag to vaktavtaler med Den norske veterinærforening. Den ene avtalen om klinisk veterinærvekt skal sikre at det finnes en landsdekkende, organisert klinisk veterinærvekt slik at syke og skadde dyr kan sikres nødvendig hjelp utenom ordinær arbeidstid. Landet er etter denne avtalen delt inn i 161 vaktområder. Den andre avtalen gjelder en spesialvaktordning for smådyr som fastsetter at 13 spesialvakter skal være tilgjengelige utenom ordinær arbeidstid. Vaktordningene vurderes ikke som tilstrekkelig virkemiddel alene i områder med svakt markedsgrunnlag for veterinærtjenester.

I september 2004 la et utvalg nedsatt av LMD fram sin innstilling angående tiltak for å styrke klinisk veterinærtjeneste i næringssvake strøk. Utvalget konkluderte med at de utfordringene en står overfor med hensyn til å få en tilfredsstillende klinisk veterinærdekning i alle deler av landet, best kan løses ved at tilgang på kliniske veterinærtjenester gjøres til et kommunalt ansvar. Utvalget tilrår derfor at kommunene gis ansvar for at det finnes en tilfredsstillende veterinærdekning og mener at det samtidig er naturlig at ansvaret for vaktordningene overføres til kommunene.

LMD deler utvalgets vurderinger og tilrådinger. Departementet har derfor startet et arbeid med å forberede en ansvarsreform som også vil omfatte forslag om nødvendige endringer i lov 15. juni 2001 nr. 75 om veterinærer og annet dyrehelsepersonell, med sikte på iverksetting fra 1. januar 2007. Dette arbeidet vil bli ført videre i dialog med berørte parter. Saken er drøftet med KS og Den norske veterinærforening som er innforstått med at det arbeides videre med reformen. Etter LMDs vurdering er det behov for en bredere gjennomgang av organiseringen av vaktordningene i forbindelse med en ansvarsreform.

I B.Innst. S. nr. 8 (2004-2005) uttrykker komitémedlemmer fra partier som utgjør et stortingsflertall, enighet om at kommunene er de nærmeste til å vurdere behov for tiltak for at innbyggerne skal få tilfredsstillende tilgang på veterinærtjenester. Disse

medlemmene ba Regjeringen arbeide videre med utvalgsinnstillingen og komme tilbake til saken i Kommuneproposisjonen.

4.8 Moderniseringsdepartementet

Modernisering av offentlig sektor - Regjeringens handlingsplan

Vi har en god offentlig sektor i Norge, men står overfor to overordnede utfordringer, som arbeidet med handlingsplanen skal bidra til å løse:

1. Å innrette det offentlige tjenestetilbudet og den offentlige forvaltningen bedre etter borgernes og næringslivets faktiske ønsker og behov.

Siden 1992 har utgiftene til offentlige tjenester vokst kraftig. I samme periode har innbyggerne over tid blitt noe mindre fornøyde med det offentlige tjenestetilbudet (jf. TNS Gallup). Det kan skyldes at brukerne stiller stadig høyere krav. Men det kan også ha sammenheng med at kvaliteten på det offentlige tjenestetilbudet ikke øker i takt med ressursene som settes inn. Ikke tilstrekkelig valgfrihet og for liten tilpasning til individuelle behov kan også bidra til at økt ressursinnsats ikke har gitt mer fornøyde brukere.

2. Å sikre at offentlig sektor er godt rustet til å møte eldrebølgen som kommer.

En økende andel eldre vil gi en betydelig vekst i etterspørselen etter offentlige tjenester. For eksempel forventer vi at det trengs opp mot tre ganger så mange arbeidstimer i den kommunale pleie- og omsorgstjenesten i 2060 som i 2000. Utgiftene til helsesektoren og pensjoner vil vokse kraftig. Hvis vi ikke er villige til å gjøre endringer i tide, vil valgene i fremtiden kunne bli svært ubehagelige. Det kan stå mellom å heve skattene drastisk, kutte kraftig i det offentlige velferdstilbudet, eller å innføre så høy brukerbetaling for tjenestene at mange vil få problemer med å betale for offentlige tjenester vi i dag tar for gitt er gratis.

Dagens organisering av regional og lokal forvaltning, med 19 fylker og 433 kommuner av svært varierende størrelse, bidrar også til å gjøre moderniseringen krevende. Vi har et fylkesnivå med få gjenværende oppgaver og en kommuneinndeling som stort sett er uendret siden 1965, selv om oppgavene og rammebetingelsene er helt andre i dag.

Regjeringens handlingsplan for modernisering

Det har gått tre år siden Arbeids- og administrasjonsminister Victor Norman gav sin redegjørelse "Fra ord til handling" til Stortinget, og mange av tiltakene er iverksatt. Regjeringen vil derfor legge frem en handlingsplan for modernisering, som vil presentere moderniseringsambisjonene for neste stortingsperiode. Innretningen av arbeidet vurderes i lys av de erfaringene som er gjort i inneværende periode. På visse områder vil det også komme nye tiltak eller justering av pågående reformer. Regjeringen ønsker på denne måten å bidra til at modernisering blir en kontinuerlig prosess som ikke avsluttes når et gitt sett av tiltak er iverksatt.

I arbeidet med handlingsplanen vil det bli lagt vekt på å:

- identifisere tverrgående tiltak. Det antas å være et særlig stort potensial for effektivisering og økt brukerretting ved i større grad å finne løsninger på tvers av sektorgrensene og mellom stat og kommune.
- i større grad legge opp til målinger for å fange opp brukertilfredshet, kvalitet og effektivitet, som vil gi et grunnlag for forbedringer i tjenestetilbudet
- legge til rette for gjennomføring av igangsatte reformer

Regjeringens grunnleggende forståelse av mål og virkemidler har ikke endret seg, Handlingsplanen vil likevel være forskjellig fra "Fra ord til Handling", i den forstand at den vil bestå av konkrete tiltak som regjeringen ønsker å gjennomføre i neste Stortingsperiode.

Vedlegg 1

Oversikt over løpende saker konsultasjonsåret 2005

Tabellen gir en oversikt over saker det kan være aktuelt å omtale i løpet av konsultasjonsåret 2005. Oversikten revideres fortløpende av sekretariatet for konsultasjonsordningen og vurderingen av sakene er derfor foreløpig.

Sak	Tidligere behandlet	Videre behandl.	Kategori*	Ansvarlig
Eiendomsskatt - Oppfølging av St.meld. nr. 29 (2003-2004) <i>Om Skattereform</i>		3./4. møte?	P	FIN
Skatteoppkreving - Oppfølging av Skatteoppkrevingsutvalget		2./3. møte?	P	FIN
Pensjonsmeldingen - Oppfølging av Pensjonsmeldingen		3./4. møte?	P	FIN ASD
Asylmottak for personer med psykiske problemer – UDI skal i løpet av første halvår -05 besørge at det opprettes asylmottak for personer med psykiske problemer		2./3. møte?	O/P	KRD
Momskompensasjon	2004	2./3. møte?	P	KRD
Bosetting – evaluering av bosetningsordningen for flyktninger og status for bosetning gav flyktninger		Vurderes	O/P	KRD
Hjemfall		Vurderes	O/P	OED KS
Nødnett	3. og 4. møte 2004	Vurderes	O	JD KS
Barnehage – ferdigstillelse av samarbeidsavtale ifm. barnehagereformen		3. møte	P	BFD KS
Barnevern – utarbeide samarbeidsavtale på barnevernsområdet		3. møte	P	BFD KS
Krisetiltak – Finansiering av krise- og incestsentre		2. møte	O	BFD
Handlingsplan for modernisering – om utfordringer for stat og kommune		2./3. møte	O	MOD
Supplerende stønad for personer med kort botid i Norge	2004	2.	O	ASD
Forslag til NAV-reform	2004	2. møte	P/O	ASD
Tiltaksplan mot fattigdom	2004	2. møte	O	ASD
Forsøksvirksomhet innenfor arbeidsmarkedsområdet	2004	2. møte	O	ASD
Funksjonshemmedes representasjon i kommunale organer		Vurderes	P/O	ASD
Utvikling og bruk av leirskoletilbudet - Stortinget bedt Regjeringen rapportere om utvikling og bruk av leirskoletilbudet våren 2005 i kommuneproposisjonen for 2006		2. møte	O	UFD
Skolebygg - Stortinget har bedt Regjeringen i forbindelse med kommuneproposisjonen for 2006 orientere		2. møte. Må sees i sammenh	O	UFD KRD

Sak	Tidligere behandlet	Videre behandl.	Kategori*	Ansvarlig
om status og videre planer for byggvedlikehold for å sikre læringsmiljø for elevene i tråd med opplæringslovens § 9a.		eng med oppf. av eiendomsutvalget		
Vurdering og finansiering av landslinjer – RNB: Stortinget har bedt om at en vurdering av organisering og finansiering av de skoler og linjer som omfattes av landslinjeordningen, blir forelagt Stortinget på egnet måte før behandling av RNB våren 2005		2. møte	O	UFD
Kunnskapsløftet – orientering om status		2. møte	O	UFD
Læremidler – orientering om status		2. møte	O	UFD
Stortingsmelding om fremtidige perspektiver for pleie- og omsorgssektoren – bl.a. avklaring vedr. valg av finansierings- og brukerbetalingsmodell	2. møte 2004	3. møte	P	HOD
Oppfølging av avtalen om kvalitetsutvikling i pleie- og omsorgssektoren	4. møte 2003 og 3 møte 2004	3. møte	O	HOD KS
Tiltak for å gi unge med nedsatt funksjonsevne et tilbud utenfor institusjon – samarbeidsgruppe med KS og Shdir	2003	Vurderes	O	HOD KS
1. og 2.-linjetjenesten og oppfølging av Wisløffutvalgets utredning		2./3. møte	P	HOD KS
Opptrappingsplanen psykiatri – status for 2004		2./3. møte	O	HOD KS
Veterinærtjenester - Et utvalg har foreslått at kommunene bør få ansvaret for å iverksette nødvendige tiltak for å sikre tilgang på veterinærtjenester, herunder også ansvar for vaktordninger. I samråd med berørte parter tar LMD sikte på å gi en nærmere omtale av denne saken i k-prp. for 2006, med sikte på at ansvarsreformen settes i verk fra 2007	4. møte 2004	2./3. møte	O	LMD

* **P** = saker som skal omtales i hoveddokumentet (til politisk behandling). Saker som politikerne selv ønsker å ta opp, saker som er av en viss størrelse og betydning for kommuneopplegget, saker som det er knyttet en viss grad av langsiktighet og uavklarte spørsmål til.

O = saker som skal omtales i en orienteringsdel. Saker som er viktige for å sikre en helhetlig framstilling av situasjonen i kommunesektoren, men hvor det ikke er behov for politisk avklaring eller diskusjon. Dette kan for eksempel være saker som det er oppnådd administrativ enighet om eller som er i arbeid på administrativt nivå, eller som håndteres bilateralt.

F = oppfølgingssaker. Saker som skal følges opp på et senere tidspunkt, bla. uenighetssaker, som tidligere er tatt opp i konsultasjonsammenheng og hvor det ikke er noe nytt i saken.